

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.3>

УДК 351

З. М. Бурик,

д. держ. упр., професор кафедри публічного управління та адміністрування, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4394-6766>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Z. Buryk,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration And Management, Hryhoriy Skovoroda

University In Pereyaslav

ENSURING MILITARY SECURITY IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN UKRAINE

Забезпечення захисту національних інтересів в різних сферах життєдіяльності стає пріоритетною сферою публічного управління. В умовах війни в Україні держави європейського континенту у тісній співпраці з українським урядом переорієнтують власну зовнішню політику, зокрема у військовій сфері, збільшують оборонні видатки, впроваджують нові стратегії безпеки, які відповідають сучасним загрозам та викликам.

З початком повномасштабного вторгнення трансформацій зазнала система публічного управління у сфері забезпечення воєнної безпеки. Зміни управлінської діяльності органів державної влади полягають у пришвидшенні процесів переходу до стандартів НАТО сектору безпеки й оборони, розвитку

антикорупційної сфери регулювання, зміцненні міжнародного співробітництва з державами ЄС. Підписання двосторонніх безпекових угод України з країнами ЄС та посилення співпраці в оборонній промисловості свідчить про розбудову колективної системи безпеки. Водночас для вітчизняної системи публічного управління характерні ряд слабких місць: корупційні ризики, бюрократія у процесах закупівлі та постачання озброєння, не можливість комплексного захисту цивільного населення від обстрілів тощо. Подібні вразливості послаблюють здатність до захисту національних інтересів у різних сферах, особливо в умовах таких загроз, як: продовження ведення «гібридної війни» проти України, тривала окупація територій, постійна мілітаризація ворога, диверсійно-розвідувальна діяльність, кібератаки, втручання у внутрішні справи для дестабілізації політико-економічної ситуації та інших.

Аналіз наявних переваг та недоліків системи публічного управління в сфері воєнної безпеки, загроз та викликів свідчить, що на сьогодні мета воєнної політики виходить за площину захисту національних інтересів. Розвиток колективної всеохоплюючої системи безпеки у тісній співпраці з ЄС стає все більш актуальним на європейському континенті. Основні цілі у цій сфері регулювання мають включати: закінчення війни та її мирне врегулювання в інтересах України; розвиток обороноздатності у тісній співпраці з ЄС для забезпечення регіональної воєнної безпеки; розбудова внутрішньої інституційної структури управління новими викликами та загрозами та подальше розширення міжнародного співробітництва, зокрема у тих сферах воєнної безпеки, де країни ЄС не можуть надати підтримку; протидія та боротьба з корупційними ризиками в системі публічного управління.

Ensuring the protection of national interests in various spheres of life becomes a priority area of public administration. In the conditions of the war in Ukraine, the states of the European continent, in close cooperation with the Ukrainian government, are reorienting their own foreign policy, in particular in the military sphere, increasing defense expenditures, implementing new security strategies that meet modern threats and challenges. With the beginning of a full-scale invasion, the system of public administration in the field of military security underwent transformations. Changes in the management activities of state authorities consist in accelerating the processes of transition to NATO standards in the security and defense sector, developing the anti-corruption regulatory sphere, and strengthening international cooperation with EU states. The signing of bilateral security agreements between Ukraine and EU countries

and the strengthening of cooperation in the defense industry indicate the development of a collective security system. At the same time, the domestic system of public administration is characterized by a number of weaknesses: corruption risks, bureaucracy in the processes of procurement and supply of weapons, the inability to comprehensively protect the civilian population from shelling, etc. Such vulnerabilities weaken the ability to protect national interests in various areas, especially in the face of such threats as: the continuation of the "hybrid war" against Ukraine, the long-term occupation of territories, the constant militarization of the enemy, sabotage and intelligence activities, cyber attacks, interference in internal affairs to destabilize political and economic situation and others. Analysis of existing advantages and disadvantages of the public administration system in the field of military security, threats and challenges shows that today the goal of military policy goes beyond the protection of national interests. The development of a collective comprehensive security system in close cooperation with the EU is becoming more and more relevant on the European continent. The main goals in this area of regulation should include: ending the war and its peaceful settlement in the interests of Ukraine; development of defense capabilities in close cooperation with the EU to ensure regional military security; development of the internal institutional structure for managing new challenges and threats and further expansion of international cooperation, in particular in those areas of military security where EU countries cannot provide support; counteraction and fight against corruption risks in the public administration system.

Ключові слова: публічне управління, глобальна безпека, екологічна безпека; продовольча безпека; інформаційна безпека; кібербезпека; економічна безпека; соціальна безпека; енергетична безпека; фінансова безпека, ООН, Рада Безпеки ООН, ОБСЄ, ЄС; воєнна безпека, національна безпека, прогнозування, форсайт-дослідження, загрози воєнній безпеці, НАТО, Стратегія воєнної безпеки, Збройні сили України, кадрова безпека, публічна безпека, соціальна безпека, кібербезпека.

Keywords: public administration, global security, environmental security, food security, information security, cybersecurity, economic security, social security, energy security, financial security, UN, UN Security Council, OSCE, EU, military security, national security, forecasting, foresight studies, threats to military security, NATO, Military Security Strategy, Armed Forces of Ukraine, personnel security, public security, social security, cybersecurity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Війна призвела до зростання політичної невизначеності в Україні, поширення кризових явищ в економічній, соціальній, екологічній та інших сферах публічного управління. Від стану воєнної безпеки та захисту державних кордонів та територій залежать енергетична, продовольча, фінансова, інвестиційна, бюджетна безпека. Дослідження наявних ризиків та загроз національній цілісності стає все більш актуальним. Управління різними видами небезпек, пошук нових методів та інструментів впливу на воєнну безпеку знаходиться в центрі уваги науковців. Не менш важливими залишаються стратегії забезпечення національних інтересів в різних сферах життєдіяльності суспільства. Вже сьогодні на міжнародному та національному, місцевому рівнях державного управління розглядаються та створюються плани, програми відновлення України після завершення війни. Все більш актуальною стає розробка стратегій воєнної безпеки, розвитку оборонної промисловості, налагодження стратегічного партнерства між різними країнами та створення альянсів між державами в умовах змін геополітичного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення воєнної безпеки стає все більш актуальним напрямком досліджень науковців в галузі державного управління. Питанням захисту національного суверенітету та протидії наявним воєнним загрозам присвячені праці Гурковського В., Дмитрука С., Криштанович М. Ф., Крук С. І., Пархоменко-Куцевіл О., Рубан А. В., Устименко О. В., Сніцаренка П. М., Саричева Ю. О., Свірко С. В., Бабкова Ю. П., Кочерги Д. А., Шаповала О. М. та інші. Огляд літературних джерел вказує на зосередження уваги науковців на аналізі існуючих стратегій публічного управління воєнною безпекою, характеристиці нормативно-правового регулювання цієї сфери та в цілому організації системи безпеки й оборони України. Водночас мало уваги приділено питанням власне стану системи публічного управління та її змінам в умовах тривалої війни та вплив воєнних загроз на економічну, фінансову, енергетичну, продовольчу, інвестиційну, інституційну та інші види безпеки.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні стану системи публічного управління в сфері воєнної безпеки, аналізі її переваг, недоліків, змін в умовах війни, а також ідентифікації загроз та викликів національним інтересам України.

Виклад основних результатів дослідження. Система публічного управління у сфері забезпечення воєнної безпеки значно трансформувалася з початком повномасштабного вторгнення, адже війна призвела не лише до посилення наявних загроз національним інтересам, а й зумовила катастрофічні негативні наслідки у суміжних секторах та сферах управління. Серед основних змін: пришвидшення процесу переходу до стандартів ЄС та НАТО у сфері безпеки й оборони; розвиток антикорупційної сфери регулювання, посилення боротьби з корупційними ризиками; посилення міжнародної співпраці з країнами-партнерами ЄС, Японією та США, з якими у 2024 році підписано двосторонні угоди безпеки; створення стратегічних партнерств та альянсів у цій сфері управління; розвиток співпраці з іноземними державами в оборонній промисловості (Туреччина, країни ЄС), зокрема завдяки інтеграції України до європейського оборонно-промислового сектору; обмін знаннями та досвідом з країнами ЄС щодо сучасних методів ведення війни та протидії загрозам, інституційний розвиток повноважних органів управління та ряд інших вагомих змін (таблиця 1).

На кінець квітня 2024 року у різних складових сектору безпеки й оборони України опрацьовано 339 стандартів НАТО, серед яких 322 впроваджені в роботу: 191 в межах цілей партнерства України, 131 – ініціативні. На опрацюванні знаходяться 252 стандарти НАТО з термінами завершення до грудня 2026 року [4].

**Таблиця 1. Система публічного управління у сфері забезпечення
воєнної безпеки Україні після початку вторгнення**

Переваги нової системи публічного управління	Недоліки нової системи публічного управління
Продовження процесів переходу до стандартів НАТО у сфері безпеки й оборони, управління воєнними загрозами.	Наявність корупційних ризиків, особливо в сфері публічних закупівель
Розбудова антикорупційної сфери управління, зокрема за рахунок співпраці з Женевським центром з урядування в секторі безпеки.	Відсутність значних капіталовкладень у розвиток сектору безпеки й оборони, переважання поточних видатків над капітальними
Посилення міжнародної співпраці: підписання безпекових угод зі США, Німеччиною, Францією, Данією, Італією, Канадою, Нідерландами, Фінляндією, Латвією, Іспанією, Бельгією та іншими країнами ЄС; схвалення Проекту угоди про гарантії безпеки ЄС з Україною; створення стратегічних альянсів, проведення навчань та тренінгів військовослужбовців в країнах Європи	Неготовність системи публічного менеджменту країн ЄС до повномасштабного вторгнення в Україну, про що вказує як відсутність відповідних стратегій політики захисту національних інтересів в умовах війни, так і стан сектору оборони в державах ЄС. Це негативно впливає на розвиток системи регіональної безпеки
Розвиток співпраці з іноземними державами в оборонній промисловості для забезпечення збройних сил в озброєнні, а також в сфері протидії кіберзагрозам, пропаганді маніпулюванні інформацією	Бюрократичні процеси постачання зброї та військової техніки, затримки постачань
Розвиток внутрішнього оборонного потенціалу: виробництво дронів, збільшення виробництва артилерії	Не дієвість політико-дипломатичних, інформаційних інструментів протидії воєнним загрозам
Використання різноманітних фінансових інструментів для забезпечення потреб у воєнній сфері	Не можливість повного захисту цивільного населення від воєнних загроз
Цивільний нагляд за силами безпеки й оборони за умовами ЄС	Значне відставання системи публічного управління України у налагодженні та розвитку стратегічних партнерств, зокрема з країнами ЄС, на відміну від рф
Посилення прозорості та підзвітності в публічному управлінні	Закритість інформації про плани Міністерства оборони та уряду щодо подальших військових дій та розвитку ситуації
Публічні прояви управління, зростання рівня впливу громадян на рішення місцевих, центральних органів виконавчої влади у сфері воєнної безпеки	Тривалі процеси налагодження співпраці в сфері безпеки й оборони з країнами ЄС (підписання безпекових угод відбулося лише в 2024 році)
Залученість місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до процесів управління воєнними загрозами та ризиками	Залежність підсистеми фінансування публічного управління від зовнішніх фінансових ресурсів, зовнішніх механізмів фінансування сектору безпеки й оборони

Джерело: сформовано автором за результатами огляду [9; 11; 15; 17-18].

В умовах зростання загроз війсьній безпеці держави посилюють співробітництво у формі гнучких оборонних альянсів. В січні 2022 року створено тристоронній союз між Україною, Польщею, Великобританією для протидії небезпекам з боку рф. Подібні невеликі альянси України створила з Польщею, Литвою, Грузією, Молдовою, Туреччиною для усунення прогалин, які існують у системі безпеки ЄС та НАТО.

Водночас система публічного управління із забезпечення воєнної безпеки характеризується рядом проблем: корупційні ризики в управлінні кадрами, в операціях та забезпеченні, у військових закупівлях; переважання поточних видатків у структурі видатків Міністерства оборони; неготовність системи публічного менеджменту в Україні та країнах ЄС до повномасштабного вторгнення та нових викликів й загроз; бюрократичні процеси постачання зброї та військової техніки, затримки постачань; проблеми з розвитком внутрішнього оборонно-промислового комплексу; порушення основоположних прав військовослужбовців; низький ступінь підготовки України до війни, зокрема в контексті планування необхідних ресурсів та резервів їх залучення (фінансових, інвестиційних, матеріально-технічних, технологічних, людських тощо) та інші.

Про ці проблеми свідчать, як динаміка видатків на потреби сектору безпеки й оборони, так і дослідження НАЗК щодо корупції, тенденції до посилення співпраці з країнами ЄС та США вже після початку вторгнення, прийняття миттєвих рішень про фінансування окремих потреб збройних сил за рахунок коштів місцевих бюджетів та ряд інших фактів.

Комісія з оцінки корупційних ризиків Міністерства оборони виявила у 2021 році майже 60 видів ризиків високої та середньої пріоритетності за 13 напрямками діяльності Міністерства. Сфера публічних закупівель – одна з найбільш корумпованих [13].

Національне агентство з питань запобігання корупції виявило наступні найбільш поширені ризики: подання тендерних пропозицій за вищими ніж очікувана вартість цінами; зловживання процедурами закупівлі через електронний каталог; створення «штучних» перепон при закупівлях для

перемоги окремого учасника; укладення прямих договорів; неможливість оскарження бездіяльності замовників або рішень чи дій при спрощених закупівлях тощо [5].

Про неготовність системи публічного управління до нових загроз воєнній безпеці вказує той факт, що лише у 2023-2024 роках країни ЄС почали розробку нових стратегій та політики у цій сфері регулювання. Війна в Україні продемонструвала принципово відмінні способи її ведення: нанесення точних ударів артилерією, використання дронів та «розумних» боєприпасів, новітніх систем протиповітряної оборони тощо. Це спонукало європейські держави до оновлення та модернізації застарілих програм безпеки, військово-морського флоту, організації сектору безпеки й оборони, його адміністративно-управлінського складу, нарощування військових видатків та збільшення обсягів оборонних закупівель. ЄС переходить до створення колективної комплексної системи воєнної безпеки, оптимізації військових сил та структури управління ними.

Військове вторгнення зумовило зростання видатків на сектор оборони на з 94,96 млрд. грн. у 2018 році до 2066,52 млрд. грн. у 2023 році (з 3,19% від ВВП до 39,44% від ВВП). У 2018-2021 роках питома вага оборонних витрат перебувала в межах 10-11% (таблиця 2), натомість з початком війни зросла до 62,29% у 2022 році, 77,34% у 2023 році. У структурі видатків переважають такі, як забезпечення діяльності збройних сил, підготовка військ, кадрів, медичне обслуговування, розвиток, закупівля, модернізація військової техніки, озброєння. Тобто фактично Міністерство оборони фінансує поточні програми, пов'язані безпосередньо з функціонуванням збройних сил.

**Таблиця 2. Динаміка видатків на потреби Міністерства оборони
України за програмною класифікацією у 2018-2024 роках**

Видатки за програмами	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024*	Відхилення 2023-2018, +/-
Видатки на потреби Міністерства оборони	94,96	105,54	120,03	125,96	1113,34	2066,52	1097,51	1971,56
Частка видатків у ВВП, %	3,19	2,96	3,02	2,98	20,43	39,44	16,79	36
Частка видатків у видатках державного бюджету, %	10,23	10,57	11,16	9,71	62,29	77,34	73,82	67
Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни	-	82,31	89,00	94,61	857,53	1213,90	616,69	1213,90
Розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання	18,42	19,20	25,60	26,41	242,15	833,45	466,09	815,02
Забезпечення діяльності Державної спеціальної служби транспорту	0,66	0,95	1,31	1,31	13,06	16,65	11,02	15,99
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України	1,01	0,88	1,12	0,72	0,05	0,26	0,10	-0,75
Утилізація боєприпасів, рідинних компонентів ракетного палива, озброєння, військової техніки та іншого військового майна, забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів Збройних Сил України	0,52	1,55	2,50	2,51	0,03	0,07	0,01	-0,45
Інші програми	74,34	0,66	0,51	0,40	0,53	2,20	3,61	-72,14

Джерело: розраховано автором за даними [21].

** за січень-липень 2024 року*

У зв'язку з вище викладеними ризиками та загрозами воєнній безпеці, потребує оновлення розроблена та прийнята у 2021 році Стратегія воєнної безпеки України в цілях її адаптації до появи нових викликів та небезпек. Ряд

пропозиції щодо внесення змін до цього документу запропоновані та наведені у таблиці 3.

Тривалі воєнні дії, окупація територій, постійні обстріли інфраструктури та наступи військових сил рф – найбільша загроза не лише для воєнної, а й для енергетичної, економічної, інвестиційної, продовольчої, гуманітарної безпеки України. Ці види небезпек посилюються такими викликами, як втручання рф у внутрішні політичні справи шляхом ведення «гібридної війни». Мілітаризація окупованих територій, постійне виробництво зброї, боєприпасів в рф та їх закупівля в країн-партнерів ускладнює ведення війни, відволікаючи численні ресурси на захист національних інтересів у різних сферах.

Нарощування рф виробництва снарядів, боєприпасів, розширення та модернізація наявних військових баз, об'єктів відповідної інфраструктури, продовження обстрілів різних видів інфраструктури лише посилює загрози територіальній цілісності та унеможливорює як повернення територій, так і мирне врегулювання військових дій на умовах України.

Диверсійно-розвідувальна діяльність рф на території України для дестабілізації внутрішньої соціально-економічної, політичної ситуації, поширення пропаганди, дезінформація, кібератаки, гібридна розвідка, розвідка щодо українських біженців тощо (розповсюдження агітаційних матеріалів ПВК «Вагнер», поширення листівок антиукраїнського змісту, зокрема через телеграм-канали, антиукраїнські акції протесту за кордоном, кібератака та операції впливу з використанням соціальних мереж тощо).

Незаконна діяльність на території України збройних формувань для дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури;

Таблиця 3. Актуальні загрози, виклики воєнній безпеці України

Загрози	Виклики
Повномасштабне військове вторгнення, тривалі воєнні дії, окупація південно-східних територій України, порушення цілісності територій, постійне нарощування військових потужностей країни-агресора поблизу південно-східних, північних територій України, загроза розгортання тактичної ядерної зброї проти України	Втручання РФ у внутрішні політичні справи та процеси шляхом продовження ведення «гібридної війни» для порушення конституційного ладу, суверенітету, посилення соціально-політичної нестабільності, внутрішнього правопорядку та безпеки в країні
Мілітаризація окупованих територій України країною-агресором: формування військових частин, постачання військової техніки, військ, матеріально-технічного їх забезпечення	Заходи протидії формуванню системи комплексної колективної безпеки за участі України та країн ЄС
Присутність військових сил РФ у Придністров'ї республіки Молдови для їх використання для дестабілізації ситуації в південно-західних регіонах України	Цілеспрямований інформаційно-комунікаційний вплив на населення України з використанням сучасних технологій для формування негативного іміджу України на міжнародній арені як штучно створеної держави з нелегітимним урядом, неспроможної забезпечити внутрішню стабільність, захистити інтереси громадян.
Нарощування РФ виробництва снарядів, боєприпасів, розширення та модернізація наявних військових баз, об'єктів відповідної інфраструктури, продовження обстрілів різних видів інфраструктури	Залежність України від постачань озброєння від західних країн (Європи, США), затримка доставки яких зумовлює значні ризики втрати земельних, людських, матеріально-технічних та інших видів ресурсів
Диверсійно-розвідувальна діяльність РФ на території України для дестабілізації внутрішньої соціально-економічної, політичної ситуації, поширення пропаганди, дезінформація, кібератаки, гібридна розвідка, розвідка щодо українських біженців тощо	Залежність України від зовнішнього фінансування та запозичень, міжнародної допомоги країн-партнерів як один з ключових ризиків та викликів
Незаконна діяльність на території України збройних формувань для дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури	Постійні провокації з боку РФ для створення сепаратистських настроїв в районах проживання національних меншин для дестабілізації політичної, економічної ситуації в Україні, а також провокації РФ на захоплених територіях, критично важливих об'єктах інфраструктури, на кордонах з країнами НАТО, що є партнерами України
Територіальні претензії РФ до України, посягання на території та окремі регіони для контролю над ресурсами	Уповільнення та ускладнення діяльності держав-партнерів України щодо її політичної, воєнної, економічної, фінансової підтримки
Використання території України та її морського, повітряного, наземного простору для ведення бойових дій в разі зіткнення з НАТО	Організована злочинність, тероризм, незаконна торгівля зброєю, нелегальна міграція та інші виклики для підтримки воєнної безпеки

Джерело: сформовано автором за даними [2; 8; 12; 16; 20].

До засобів ведення гібридної війни також належить цілеспрямований інформаційно-комунікаційний вплив на населення України з використанням сучасних технологій для формування негативного іміджу України на міжнародній арені як штучно створеної держави з нелегітимним урядом, неспроможної забезпечити внутрішню стабільність, захистити інтереси громадян. Такий вплив також здійснюється для посилення міжетнічних, міжконфесійних конфліктів, особливо в місцях проживання національних меншин, зокрема для продовження політики зовнішнього втручання у справи України та контролю за територіями

Ускладнює більш успішне ведення війни Україною також залежність України від постачань озброєння від західних країн (Європи, США), затримка доставки яких зумовлює значні ризики втрати земельних, людських, матеріально-технічних та інших видів ресурсів, залежність від зовнішнього фінансування та запозичень, міжнародної допомоги країн-партнерів як один з ключових ризиків та викликів, який зумовлює як відволікання фінансових ресурсів на повернення боргу та його обслуговування, так і скорочення потенціалу фінансування сектору безпеки й оборони.

Постійні провокації з боку рф для створення сепаратистських настроїв в районах проживання національних меншин для дестабілізації політичної, економічної ситуації в Україні, а також провокації рф на захоплених територіях, критично важливих об'єктах інфраструктури, на кордонах з країнами НАТО, що є партнерами України, зумовлюють значний тиск на населення та відволікання військових сил та ресурсів на подолання наслідків таких дій.

Уповільнення та ускладнення діяльності держав-партнерів України щодо її політичної, воєнної, економічної, фінансової підтримки у зв'язку з вище зазначеними загрозами, зростанням рівня складності у захисті національних інтересів також є одним з викликів для національної системи публічного управління у забезпеченні воєнної безпеки.

Для ефективного впливу на наявні небезпеки у воєнній сфері органи виконавчої влади національного, місцевого рівнів також мають враховувати

існуючі виклики в енергетиці, продовольстві, транспорті, торгівлі, державних фінансах та інвестиціях. Саме ці сектори тісно пов'язані зі здатністю національних сил безпеки й оборони протистояти військовим загрозам. При цьому, діюча Стратегія воєнної безпеки, прийнята ще у 2021 році, не враховує поточні виклики та ризики, зокрема значні проблеми внутрішньої системи публічного менеджменту у цій сфері регулювання.

Рис. 1. Сфери забезпечення воєнної безпеки України у співпраці з ЄС

Джерело: розроблено автором.

Співпраця України та ЄС виходить за рамки воєнної безпеки, адже країни надають підтримку й допомогу у цивільній, гуманітарній, торговельній, фінансовій, економічній, правовій, енергетичній, інституційній, дипломатичній сферах публічного управління. Сукупний обсяг допомоги з боку ЄС для України сягнув майже 108 млрд. євро, з яких 39 млрд. євро військова підтримка. Створений у 2024 році Фонд допомоги Україні через Європейський фонд миру передбачає виділення додаткових 5 млрд. євро на 2024 рік для закриття військових потреб. На період 2024-2027 років ЄС виділив для підтримки України

в розмірі 50 млрд. євро. Доходи від продажу російських активів також будуть спрямовані на забезпечення потреб у воєнній сфері.

Аналіз переваг та недоліків системи публічного управління в сфері воєнної безпеки, наявних загроз та викликів свідчить, що на сьогодні мета воєнної політики виходить за площину захисту національних інтересів та потребує створення розвитку колективної всеохоплюючої системи безпеки у тісній співпраці з ЄС. До основних цілей у сфері воєнної політики мають бути включені: закінчення війни та її мирне врегулювання в інтересах України; розвиток обороноздатності у тісній співпраці з ЄС для забезпечення регіональної воєнної безпеки; розбудова внутрішньої інституційної структури управління новими викликами та загрозами та подальше розширення міжнародного співробітництва, зокрема у тих сферах воєнної безпеки, де країни ЄС не можуть надати підтримку; протидія та боротьба з корупційними ризиками в системі публічного управління.

Внутрішня та зовнішня політика України. Наявні та потенційні загрози воєнній безпеці визначають основні завдання воєнної політики України:

1. Подальше реформування сил безпеки й оборони України у відповідності зі стандартами НАТО для досягнення оперативної та технічної сумісності.

2. Впровадження інноваційних методів та інструментів протидії диверсійно-розвідувальній діяльності РФ не лише на території України, а й в державах-членах ЄС, використання новітніх засобів та методів подолання кіберзагроз.

3. Нарощування внутрішнього виробництва оборонної продукції, безпілотних літальних апаратів, модернізація виробничих потужностей оборонної промисловості, подальша інтеграція оборонно-промислового комплексу з ЄС.

4. Вирішення проблем з порушенням прав військовослужбовців, захист їх інтересів та якісне забезпечення медичними, реабілітаційними послугами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З початком повномасштабного вторгнення система публічного управління у сфері

забезпечення воєнної безпеки зазнала значних змін. Зміни управлінської діяльності органів державної влади полягають у пришвидшенні процесів переходу до стандартів НАТО сектору безпеки й оборони, розвитку антикорупційної сфери регулювання, зміцненні міжнародного співробітництва з державами ЄС. Підписання двосторонніх безпекових угод України з країнами ЄС та посилення співпраці в оборонній промисловості свідчить про розбудову колективної системи безпеки. Водночас для вітчизняної системи публічного управління характерні ряд слабких місць: корупційні ризики, бюрократія у процесах закупівлі та постачання озброєння, неможливість комплексного захисту цивільного населення від обстрілів тощо. Подібні вразливості послаблюють здатність до захисту національних інтересів у різних сферах, особливо в умовах таких загроз, як: продовження ведення «гібридної війни» проти України, тривала окупація територій, постійна мілітаризація ворога, диверсійно-розвідувальна діяльність, кібератаки, втручання у внутрішні справи для дестабілізації політико-економічної ситуації та інших.

Аналіз наявних переваг та недоліків системи публічного управління в сфері воєнної безпеки, загроз та викликів свідчить, що на сьогодні мета воєнної політики виходить за площину захисту національних інтересів. Розвиток колективної всеохоплюючої системи безпеки у тісній співпраці з ЄС стає все більш актуальним на європейському континенті. Основні цілі у цій сфері регулювання мають включати: закінчення війни та її мирне врегулювання в інтересах України; розвиток обороноздатності у тісній співпраці з ЄС для забезпечення регіональної воєнної безпеки; розбудова внутрішньої інституційної структури управління новими викликами та загрозами та подальше розширення міжнародного співробітництва, зокрема у тих сферах воєнної безпеки, де країни ЄС не можуть надати підтримку; протидія та боротьба з корупційними ризиками в системі публічного управління.

Література

1. Бабков Ю. П., Кочерга Д. А., Шаповал О. М. Проблеми державного управління розвитком Національної гвардії України у сфері забезпечення національної безпеки і обороноздатності. *Чесць і закон*. 2018. Вип. 1. С. 9-16.
2. Гібридна розвідка як елемент розвідувальної діяльності спецслужб Російської Федерації. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/hibrydna-rozvidka-yak-element-rozviduvalnoyi-diyalnosti> (дата звернення 20.10.24)
3. Гурковський В., Дмитрук С. Аналіз стратегування безпекового середовища як пріоритетне завдання державного управління у сфері воєнної безпеки. *Європейський вимір реформування публічного управління*. 2019. Вип. 23.
4. Інформаційний матеріал щодо запровадження стандартів та керівних документів НАТО. *Міністерство оборони України*. 2024. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/07052024_inform_materialu.pdf (дата звернення 20.10.24)
5. Корупційні ризики в публічних закупівлях під час воєнного стану: рекомендації НАЗК. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. 2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsiyni-ryzyky-v-publichnyh-zakupivlyah-pid-chas-voyennogo-stanu-rekomendatsiyi-nazk/> (дата звернення 20.10.24)
6. Криштанович М. Ф. Трансформація воєнної безпеки як об'єкта державної політики. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. Вип. 1.
7. Крук С. І. Аналіз стану організаційно-правових механізмів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. Вип. 20. С. 76-78.
8. Нове видання НА СБУ «Диверсійно-розвідувальна діяльність російських спецслужб: інструмент агресії кремля». *Національна академія служби безпеки України*. 2023. URL: <https://nasbu.edu.ua/ua/news-1-163-391-nove-vidannya-na-sbu-diversiyno-rozviduvalna-diyalnist-rosiyskih-specsluzhb-instrument-agresii-kremlya> (дата звернення 20.10.24)
9. Оборонна підтримка, енергетика, використання заморожених активів РФ та вступ до ЄС. *Офіційне інтернет-представництво президента*

України. 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/oboronna-pidtrimka-energetika-vikoristannya-zamorozhenih-akt-93369> (дата звернення 25.10.24)

10. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретичні засади формування та розвитку воєнної безпеки України. *Літопис Волині*. 2023. Вип. 28. С. 367-371. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53>

11. Посилення взаємодії у запобіганні корупції у секторі безпеки та оборони: НАЗК співпрацюватиме з Женевським центром з урядування в секторі безпеки (DCAF). *Національне агентство з питань запобігання корупції*. 2024. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/posylennya-vzaemodii-u-zapobiganni-koruptsii-u-sektori-bezpeky-ta-oborony-nazk-spivpratsyuvaty-me-z-zhenevskym-tsentrom-z-uryaduvannya-v-sektori-bezpeky-dcaf/>

12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України 121/2021 від 25.03.2021. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

13. Проект звіту за результатами оцінки корупційних ризиків у діяльності Міністерства оборони. *Міністерство оборони України*. 2021. URL: https://www.mil.gov.ua/content/corruption/zvit_24022021.pdf

14. Свірко С. В. Складові державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Вип. 11. С. 72-78.

15. Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801>

16. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bezpekovo-ho-seredovys-hcha-ukrayiny>

17. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною і Великим Герцогством Люксембург. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-92057>

18. Україна стала частиною Європейської оборонно-промислової стратегії. *Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України*. 2024. URL: <https://mspu.gov.ua/news/ukraina-stala-chastynoiu-ievropeiskoi-oboronno-promyslovoi-stratehii>

19. Устименко О. В., Сніцаренко П. М., Саричев Ю. О. Державне управління у воєнній сфері як об'єкт термінології та практичної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2019 Вип. 1. С. 69-74.

20. Як війна Росії проти України змінила світ. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-viyna-rosiyi-proty-ukrayiny-zminyla-svit>

21. Open budget: World Bank project. URL: <https://openbudget.gov.ua/analytics/expenses>

References

1. Babkov, Yu. P., Kocherga, D. A. and Shapoval, O. M. (2018), “Problems of state management of the development of the National Guard of Ukraine in the field of ensuring national security and defense capability”, *Chest i zakon*, vol. 1, pp. 9-16.

2. National Institute of Strategic Studies (2023), “Hybrid intelligence as an element of the intelligence activities of the special services of the Russian Federation“, available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/hibrydna-rozvidka-yak-element-rozviduvalnoyi-diyalnosti> (Accessed 20.10.24).

3. Gurkovsky, V. and Dmytruk, S. (2019), “Analysis of strategizing the security environment as a priority task of state administration in the field of military security”, *Yevropeyskyi vymir reformuvannya publichnoho upravlinnya*, vol. 23.

4. Ministry of Defense of Ukraine (2024), “Information material on the introduction of NATO standards and guidance documents”, available at: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/07052024_inform_materialu.pdf (Accessed 10.20.24).

5. National Agency for the Prevention of Corruption (2023), “Corruption risks in public procurement during martial law: recommendations of the NAZK”, available at: <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsijni-ryzyky-v-publichnyh-zakupivlyah-pid-chas-voyennogo-stanu-rekomendatsiyi-nazk/> (Accessed 20.10.24).

6. Kryshtanovich, M. F. (2019), "Transformation of military security as an object of state policy", *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya*, vol. 1.

7. Kruk, S. (2018), "Analysis of the state of organizational and legal mechanisms of state administration in the sphere of ensuring the national security of Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 76-78.

8. National Academy of the Security Service of Ukraine (2023), "New edition of the SBU "Subversion and intelligence activities of the Russian special services: a tool of the Kremlin's aggression"", available at: <https://nasbu.edu.ua/ua/news-1-163-391-nove-vidannya-na-sbu-diversiyno-rozviduvalna-diyalnist-rosiyskih-specsluzhb-instrument-agresii-kremlya> (Accessed 20.10.24).

9. Official online representation of the President of Ukraine (2024), "Defense support, energy, use of frozen assets of the Russian Federation and accession to the EU", available at: <https://www.president.gov.ua/news/oboronna-pidtrimka-energetika-vikoristannya-zamorozhenih-akt-93369> (Accessed 25.10.24).

10. Parkhomenko-Kutsevil, O. (2023), "Theoretical principles of formation and development of military security of Ukraine", *Litopys Volyni*, vol. 28, pp. 367-371. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53>

11. National Agency for the Prevention of Corruption (2024), "Strengthening cooperation in the prevention of corruption in the security and defense sector: NACP will cooperate with the Geneva Center for Governance in the Security Sector (DCAF)", available at: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/posylennya-vzaemodii-u-zapobiganni-koruptsii-u-sektori-bezpeky-ta-oborony-nazk-spivpratsyuvatyme-z-zhenevskym-tsentrom-z-uryaduvannya-v-sektori-bezpeky-dcaf/> (Accessed 25.10.24).

12. President of Ukraine (2021), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 25, 2021 "On the Military Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (Accessed 25.10.24).

13. Ministry of Defense of Ukraine (2021), "Draft report on the results of assessment of corruption risks in the activities of the Ministry of Defense", available at: https://www.mil.gov.ua/content/corruption/zvit_24022021.pdf (Accessed 25.10.24).

14. Svirko, S. IN. (2021), “Components of state security in the context of object attention of state administration”, *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 72-78.
15. Official online representation of the President of Ukraine (2024), “Joint security obligations between Ukraine and the European Union”, available at: <https://www.president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobov'yazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801> (Accessed 25.10.24).
16. National Institute of Strategic Studies (2022), “Strategic analysis of the security environment of Ukraine”, available at: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bezpekovo-ho-seredovyshcha-ukrayiny> (Accessed 25.10.24).
17. Official online representation of the President of Ukraine (2024), “Agreement on security cooperation and long-term support between Ukraine and the Grand Duchy of Luxembourg”, available at: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-92057> (Accessed 25.10.24).
18. Ministry of Strategic Industries of Ukraine (2024), “Ukraine became part of the European defense and industrial strategy”, available at: <https://mspu.gov.ua/news/ukraina-stala-chastynoiu-ievropeiskoi-oboronno-promyslovoi-strategii> (Accessed 25.10.24).
19. Ustymenko, O. V., Snitsarenko, P. M., Sarychev, Yu. AT. (2019), “State administration in the military sphere as an object of terminology and practical activity”, *Zbirnyk naukovykh prats' Natsionalnoyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny*, vol. 1, pp. 69-74.
20. National Institute of Strategic Studies (2023), “How Russia's war against Ukraine changed the world”, available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-viyna-rosiyi-proty-ukrayiny-zminyla-svit> (Accessed 25.10.24).
21. Open budget: World Bank project (2024), available at: <https://openbudget.gov.ua/analytics/expenses> (Accessed 25.10.24).

Стаття надійшла до редакції 13.11.2024 р.